ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 19ης Σεπτεμβρίου 1995 *

Στην υπόθεση C-48/94,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Sø-og Handelsretten i København, προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Ledernes Hovedorganisation, ενεργούσας για λογαριασμό του Ole Rygaard,

και

Dansk Arbejdsgiverforening, ενεργούσας για λογαριασμό της Strø Mølle Akustik A/S,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 171),

* Γλώσσα διαδικασίας: η δανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, F. A. Schockweiler, P. J. G. Kapteyn και P. Jann, προέδρους τμήματος, G. F. Mancini, K. N. Κακούρη, J. C. Moitinho de Almeida (εισηγητή), J. L. Murray, G. Hirsch, H. Ragnemalm και L. Sevón, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Γ. Κοσμάς
γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Ledernes Hovedorganisation, ενάγουσα της κύριας δίκης, εκπροσωπουμένη από την Karen-Margrethe Schebye, δικηγόρο Κοπεγχάγης,

— η Dansk Arbejdsgiverforening, εναγομένη της κύριας δίκης, εκπροσωπουμένη από τον Henrik Uldal, δικηγόρο Κοπεγχάγης,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από τον Ernst Röder, Ministerialrat στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένη από τον Anders Christian Jessen, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, και τον José Juste Ruiz, δημόσιο υπάλληλο κράτους μέλους αποσπασμένο στην ίδια υπηρεσία,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της ενάγουσας, της εναγομένης και της Επιτροπής κατά τη συνεδρίαση της 7ης Μαρτίου 1995,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 10ης Μαΐου 1995,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 2ας Φεβρουαρίου 1994, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 7 του ίδιου μήνα, το Sø-og Handelsretten υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, ένα προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 171, στο εξής: οδηγία).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Rygaard και της εταιρίας Strø Mølle Akustik A/S (στο εξής: Strø Mølle).

3 Όπως αναφέρει η δεύτερη αιτιολογική της σκέψη, η οδηγία αυτή έχει ως σκοπό «την προστασία των εργαζομένων σε περίπτωση αλλαγής του επιχειρηματικού φορέα και ιδιαίτερα (την) εξασφάλιση της διατηρήσεως των δικαιωμάτων τους». Προς τούτο προβλέπει, στο άρθρο 3, παράγραφος 1, ότι τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που απορρέουν για τον μεταβιβάζοντα από σύμβαση εργασίας ή από εργασιακή σχέση που υφίσταται κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως μεταβιβάζονται σε αυτόν στον οποίο μεταβιβάζεται η επιχείρηση και, στο άρθρο 4, παράγραφος 1, ότι απαγορεύεται στον μεταβιβάζοντα και στον προς ον η μεταβίβαση να απολύσει τους εργαζομένους στην επιχείρηση με αιτιολογία τη μεταβίβαση.

4 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, «η (...) οδηγία εφαρμόζεται επί μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων σε άλλο επιχειρηματία, οι οποίες προκύπτουν από συμβατική εκχώρηση ή συγχώνευση».

5 Ο Rygaard ήταν υπάλληλος της επιχειρήσεως ξυλουργικών εργασιών Svend Pedersen A/S (στο εξής: SP).

6 Στις 27 Ιανουαρίου 1992 η επιχείρηση αυτή, στην οποία η εταιρία SAS Service Partner A/S (στο εξής: SAS Service Partner) είχε αναθέσει την κατασκευή ενός κυλικείου, πληροφόρησε την τελευταία ότι επιθυμούσε να ανατεθεί η αποπεράτωση της κατασκευής ενός μέρους του έργου, και συγκεκριμένα των εργασιών κατασκευής των οροφών και των ξυλουργικών εργασιών, στη Strø Mølle.

7 Στις 29 Ιανουαρίου 1992 η Strø Mølle υπέβαλε σχετική προσφορά στην SAS Service Partner.

8 Στις 30 Ιανουαρίου 1992 η SAS Service Partner και η Strø Mølle συνήψαν σύμβαση, η οποία προέβλεπε τα εξής:

«Η Strø Mølle Akustik A/S θα αποδώσει στη Svend Pedersen A/S τα έξοδα για μισθούς στα οποία υποβλήθηκε για το πρώτο μέρος του έργου που αφορά τις οροφές και τις θύρες (του ισογείου και του πρώτου ορόφου). Η Strø Mølle Akustik A/S δεν υποχρεούται σε ικανοποίηση άλλων αξιώσεων που ενδέχεται να εγερθούν κατά της Svend Pedersen A/S.

Η Strø Mølle Akustik θα αποδώσει απευθείας στη Svend Pedersen A/S τις δαπάνες για τα υλικά που έχει παραδώσει και πληρώσει η Svend Pedersen A/S και τα οποία προορίζονται να χρησιμοποιηθούν για την αποπεράτωση του προαναφερθέντος έργου.

Η Svend Pedersren A/S θα καταβάλει στη Strø Mølle Akustik A/S τη διαφορά τιμής για τους προστατευτικούς πήχεις, ύψους 188 000 δανικών κορωνών, χωρίς ΦΠΑ. (...)

Η Strø Mølle Akustik αναλαμβάνει από τη Svend Pedersen A/S δύο μαθητευόμενους για την περίοδο από 1ης Φεβρουαρίου 1992 μέχρι 1ης Μαΐου 1992 (περίπου). Προϋπόθεση γι' αυτό αποτελεί ότι η διεύθυνση εργασιών θα συντάξει αναθεωρημένο χρονοδιάγραμμα ολοκληρώσεως των εργασιών που να μπορεί να γίνει δεκτό από τη Strø Mølle Akustik A/S.»

9 Στις 31 Ιανουαρίου 1992 η SP απέστειλε στον Rygaard έγγραφο καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας, διαλαμβάνον ότι αυτός θα απολυόταν στις 30 Απριλίου 1992. Στο έγγραφο της απολύσεως ο εργοδότης έκανε λόγο για την πρόθεσή του να προβεί σε εκκαθάριση της εταιρίας, καθώς και για την ανάληψη των ως άνω έργων από τη Strø Mølle. Προσέθεσε δε ότι, από 1ης Φεβρουαρίου 1992, ο Rygaard θα μεταφερόταν στην επιχείρηση που είχε αναλάβει την υπεργολαβία, η οποία θα κατέβαλλε τις αποδοχές του μέχρι τη λήξη της σχέσεως εργασίας.

10 Στις 10 Φεβρουαρίου 1992 η SAS Service Partner δέχθηκε την προσφορά της Strø Mølle, η οποία και ανέλαβε τη συνέχιση των εργασιών. Ο Rygaard συνέχισε να εργάζεται για τη Strø Mølle μέχρι τις 26 Μαΐου 1992, οπότε του κοινοποιήθηκε έγγραφη καταγγελία της συμβάσεως εργασίας του με ημερομηνία απολύσεώς του την 30ή Ιουνίου 1992.

11 Η SP κηρύχθηκε σε πτώχευση τον Μάρτιο του 1992.

12 Ενώπιον του Sø-og Handelsretten ο Rygaard ζήτησε, μεταξύ άλλων, αποζημίωση λόγω καταχρηστικής απολύσεως.

13 Θεωρώντας ότι η ερμηνεία της οδηγίας είναι αναγκαία για τη λύση της διαφοράς, το Sø-og Handelsretten υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Εφαρμόζεται η οδηγία 77/187/ΕΟΚ όταν ένας επιχειρηματίας Β, ύστερα από συμφωνία με έναν επιχειρηματία Α, συνεχίζει την εκτέλεση ενός μέρους του οικοδομικού έργου που έχει αρχίσει ο επιχειρηματίας Α και

1) συνάπτεται σύμβαση μεταξύ του επιχειρηματία Α και του επιχειρηματία Β, βάσει της οποίας αφενός μεν ορισμένοι συνεργάτες που προσέλαβε ο επιχειρηματίας Α συνεχίζουν την εργασία τους στην υπηρεσία του επιχειρηματία Β, αφετέρου δε ο επιχειρηματίας Β παραλαμβάνει από τον Α, προς αποπεράτωση του έργου, μέρος των υλικών του εργοταξίου και

2) ο επιχειρηματίας Α και ο επιχειρηματίας Β μετά τη μεταβίβαση εργάζονται συγχρόνως επί ορισμένο διάστημα στο ίδιο εργοτάξιο;

Επηρεάζεται η απάντηση στο ερώτημα αυτό από το γεγονός ότι η σύμβαση για την αποπεράτωση των εργασιών συνήφθη μεταξύ του κυρίου του έργου και του επιχειρηματία Β με τη συγκατάθεση του επιχειρηματία Α;»

14 Με το ερώτημά του το εθνικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το γεγονός ότι, κατόπιν αδείας του κυρίου του έργου, δύο μαθητευόμενοι και ένας υπάλληλος μιας επιχειρήσεως που έχει αρχίσει την κατασκευή ενός οικοδομικού έργου συνεχίζουν πλέον να εργάζονται, προς τον σκοπό αποπερατώσεως του έργου, σε άλλη επιχείρηση, η οποία επίσης παραλαμβάνει από την πρώτη τα σχετικά με το έργο υλικά, αποτελεί μεταβίβαση επιχειρήσεως, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας.

15 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, από την οικονομία της οδηγίας και από το γράμμα του άρθρου 1, παράγραφος 1, προκύπτει ότι η οδηγία αυτή επι-

διώκει την εξασφάλιση της συνέχειας των σχέσεων εργασίας που υφίστανται στο πλαίσιο μιας οικονομικής μονάδας, ανεξάρτητα από τη μεταβολή του κυρίου. Επομένως, το αποφασιστικό κριτήριο για το αν υπάρχει μεταβίβαση κατά την έννοια της οδηγίας είναι το αν η εν λόγω μονάδα διατηρεί την ταυτότητά της (βλ. ιδίως την απόφαση της 18ης Μαρτίου 1986, 24/85, Spijkers, Συλλογή 1986, σ. 1119, σκέψη 11).

16 Κατά την ίδια νομολογία, προς εξακρίβωση της συνδρομής του κριτηρίου αυτού πρέπει, πρώτον, να εξετάζεται αν ο νέος επιχειρηματίας συνεχίζει πράγματι ή αρχίζει εκ νέου την εκμετάλλευση της εν λόγω μονάδας, με τις ίδιες ή ανάλογες οικονομικές δραστηριότητες (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση Spijkers, σκέψη 12).

17 Στη συνέχεια, πρέπει να ληφθεί υπόψη το σύνολο των πραγματικών περιστάσεων που χαρακτηρίζουν την υπό κρίση συναλλαγή, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται ιδίως το είδος της επιχειρήσεως ή της εγκαταστάσεως για την οποία πρόκειται, η μεταβίβαση ή μη των υλικών στοιχείων, όπως τα κτίρια και τα κινητά, η αξία των άυλων στοιχείων κατά τον χρόνο της μεταβιβάσεως, η ανάληψη ή μη του κυρίου μέρους του εργατικού δυναμικού από τον νέο επιχειρηματία, η μεταβίβαση ή μη της πελατείας, καθώς και ο βαθμός ομοιότητας των δραστηριοτήτων που ασκούνται πριν και μετά τη μεταβίβαση και η διάρκεια της ενδεχόμενης αναστολής των δραστηριοτήτων αυτών. Όλα αυτά τα στοιχεία, ωστόσο, αποτελούν απλώς επιμέρους πλευρές της γενικής αξιολογήσεως που επιβάλλεται να γίνει και δεν μπορούν, ως εκ τούτου, να αξιολογηθούν μεμονωμένα (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση Spijkers, σκέψη 13).

18 Ο Rygaard θεωρεί ότι οι εν λόγω προϋποθέσεις πληρούνται στην προκειμένη υπόθεση. Συναφώς, παρατηρεί ότι το έργο που ανέλαβε η Strø Mølle είναι το ίδιο με εκείνο που είχε ανατεθεί στην SP και ότι η διάρκεια των εργασιών δεν μπορεί να είναι καθοριστικής σημασίας όσον αφορά την ύπαρξη μεταβιβάσεως επιχειρήσεως κατά την έννοια της οδηγίας, όπως ακριβώς δεν έχει αποφασιστική σημασία, σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Απριλίου 1994, C-392/92, Schmidt (Συλλογή 1994, σ. I-1311), ούτε το μέγεθος της μεταβιβαζομένης δραστηριότητας.

19 Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

20 Η προαναφερθείσα νομολογία προϋποθέτει ότι η μεταβίβαση αφορά οικονομική μονάδα οργανωμένη επί μονίμου βάσεως, η δραστηριότητα της οποίας δεν περιορίζεται σε εκτέλεση συγκεκριμένου έργου.

21 Δεν έχει σχέση με την κατάσταση αυτή η περίπτωση μιας επιχειρήσεως η οποία μεταβιβάζει σε άλλη επιχείρηση ένα από τα εργοτάξιά της, με σκοπό την αποπεράτωση του σχετικού έργου. Η μεταβίβαση αυτή δεν μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας παρά μόνον αν συνοδεύεται από μεταβίβαση ενός οργανωμένου συνόλου στοιχείων που παρέχουν τη δυνατότητα συνεχίσεως των δραστηριοτήτων ή ορισμένων δραστηριοτήτων της μεταβιβάζουσας επιχειρήσεως επί μονίμου βάσεως.

22 Τούτο δεν συμβαίνει όταν, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, η τελευταία αυτή επιχείρηση περιορίζεται να θέτει στη διάθεση του νέου επιχειρηματία ορισμένους εργαζομένους και υλικό, με σκοπό να καταστεί δυνατή η αποπεράτωση των οικείων εργασιών.

23 Επομένως, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το γεγονός ότι, κατόπιν αδείας του κυρίου του έργου, δύο μαθητευόμενοι και ένας υπάλληλος μιας επιχειρήσεως που έχει αρχίσει την κατασκευή ενός οικοδομικού έργου συνεχίζουν πλέον να εργάζονται, προς τον σκοπό αποπερατώσεως του έργου, σε άλλη επιχείρηση, η οποία επίσης παραλαμβάνει από την πρώτη τα σχετικά με το έργο υλικά, δεν αποτελεί μεταβίβαση επιχειρήσεως, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

24 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γερμανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε το Sø-og Handelsretten i København, με διάταξη της 2ας Φεβρουαρίου 1994, αποφαίνεται:

Το γεγονός ότι, κατόπιν αδείας του κυρίου του έργου, δύο μαθητευόμενοι και ένας υπάλληλος μιας επιχειρήσεως που έχει αρχίσει την κατασκευή ενός οικοδομικού έργου συνεχίζουν πλέον να εργάζονται, προς τον σκοπό αποπερατώσεως του έργου, σε άλλη επιχείρηση, η οποία επίσης παραλαμβάνει από την πρώτη τα σχετικά με το έργο υλικά, δεν αποτελεί μεταβίβαση επιχειρήσεως, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων.

Rodríguez Iglesias Schockweiler Kapteyn

Jann Mancini Κακούρης Moitinho de Almeida

Murray Hirsch Ragnemalm Sevón

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 19 Σεπτεμβρίου 1995.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias